

ORTA ASYA'DA KURULAN İLK TÜRK DEVLETLERİNİN ÖZELLİKLERİ

Türklerin ilk anayurdu **Orta Asya** yani **Türkistan**'dır.

Türkistan Türklerin yaşadığı ülke anlamına gelmektedir.

Türkler **atı ilk evcilleştiren** milletlerden birisidir. Bu sayede çok geniş alanlara yayılma imkânı bulmuşlardır. Bunun yanında **dokumacılık, madencilik ve tarımla** da uğraşmışlardır.

Devlet yönetiminde **ikili sistem** kullanılmıştır. Amaç toprakları iki yönetim bölümüne ayırıp geniş **ülkeyi daha kolay yönetmektir**. Doğu idaresinin başında hakan bulunurken batıda da hanedanın bir üyesi bulunmaktadır. İkili sistemin olumsuz yanı **devletin kısa sürede yıkılmasına** neden olmasındır.

Orta Asya **sert karasal iklimin** yaşandığı, geniş **bozkırların** olduğu bir coğrafyadır. Coğrafyanın özellikleri **bozkır kültürünün** gelişmesine neden olmuştur.

Konargöçer hayat şartlarından dolayı **çadırlarda yaşayan** Türklerin, en önemli geçim kaynağı **hayvancılıktır**. En çok at, sığır ve koyun yetiştirmişlerdir.

Türklerde askerlik her zaman önemli olmuş, askerlik bir meslek olarak görülmemiş, **ordu-millet** anlayışıyla hareket edilmiştir. Ordu **onlu sisteme** göre teşkilatlanmış olup çoğu **atlı birliklerden** meydana gelmiştir.

Türklerin sosyal ve ekonomik yapısı da **bozkır kültürüne** göre şekillenmiştir. Dolayısıyla burada yaşayan Türk toplulukları **konargöçer (göçebe) bir yaşam** sürmüşlerdir.

Konargöçerlik, **coğrafi ve ekonomik şartlara bağlı olarak mevsimlere göre yer değiştirmedir**.

Sözlü edebiyat gelişmiştir. Yaşam biçimlerini anlatan **savlar** (atasözü), ölenler için söylenen **sagular** (ağıt), **koşuk** denilen şiirler ve meşhur destanları vardır. (Destanlar eski zamanlarda toplumların başından geçen olayların abartılı bir şekilde anlatıldığı edebi eserlerdir.)

ORTA ASYA'DA KURULAN İLK TÜRK DEVLETLERİNİN ÖZELLİKLERİ

Türkler arasında “**Gök Tanrı inancı**” yaygındı. Gök Tanrı inancı **tek tanrılı** bir inanç sistemiydi.

Töre ile kişi hak ve topluluk menfaatlerinin çatışmasını önleyerek, **toplum düzenini sağlayabilmek**, hükümdarda yüksek yönetici kabiliyeti isteyen bir durumdu.

Önemli meseleler **kurultay**'da (kengeş, toy) görüşülür, son sözü hakan söylerdi. Kurultay bir **danışma meclisiydi**.

Orta Asya'da Türkler **ölümden sonra hayatın devam ettiğine** inanır, bundan dolayı ölen kişi kıymetli eşyalarıyla beraber “**kurgan**” adı verilen mezarlara gömülürdü.

Hükümdarlar, ülkeyi **töre** denilen **yazısız hukuk kurallarına** göre yönetirlerdi. Devlet yapısında **hukukun üstünlüğü** hâkimdi. Hukuk kuralları ilk kez Uygurlar Dönemi'nde yazılı hâle getirildi

Hatun, Hakan'ın eşi olup devlet **yönetiminde söz sahibiydi**. Kurultayda Hakan'ın yanında oturur, Hakan olmadığı zaman **kurultaya başkanlık** ederdi.

Ölen kişinin arkasından “**yuğ**” adı verilen **cenaze töreni** yapılırdı. Mezarların etrafına ölen kişinin **öldürdüğü düşman sayısı** kadar “**balbal**” dikilirdi.

İlk Türklerde hükümdarlar “**han, hakan, kağan** vb.” unvanlarını kullanırlardı. Hakanlar, devleti **yönetme yetkisini Tanrı'dan aldıklarına** inanırlardı, buna da **Kut anlayışı** denirdi.

Türklerde toplumun en küçük parçası **aile** idi. Aileler birleşip **boyları**, boylar birleşip **budunu** (kavim), budunlar birleşip **devleti** meydana getirirdi.